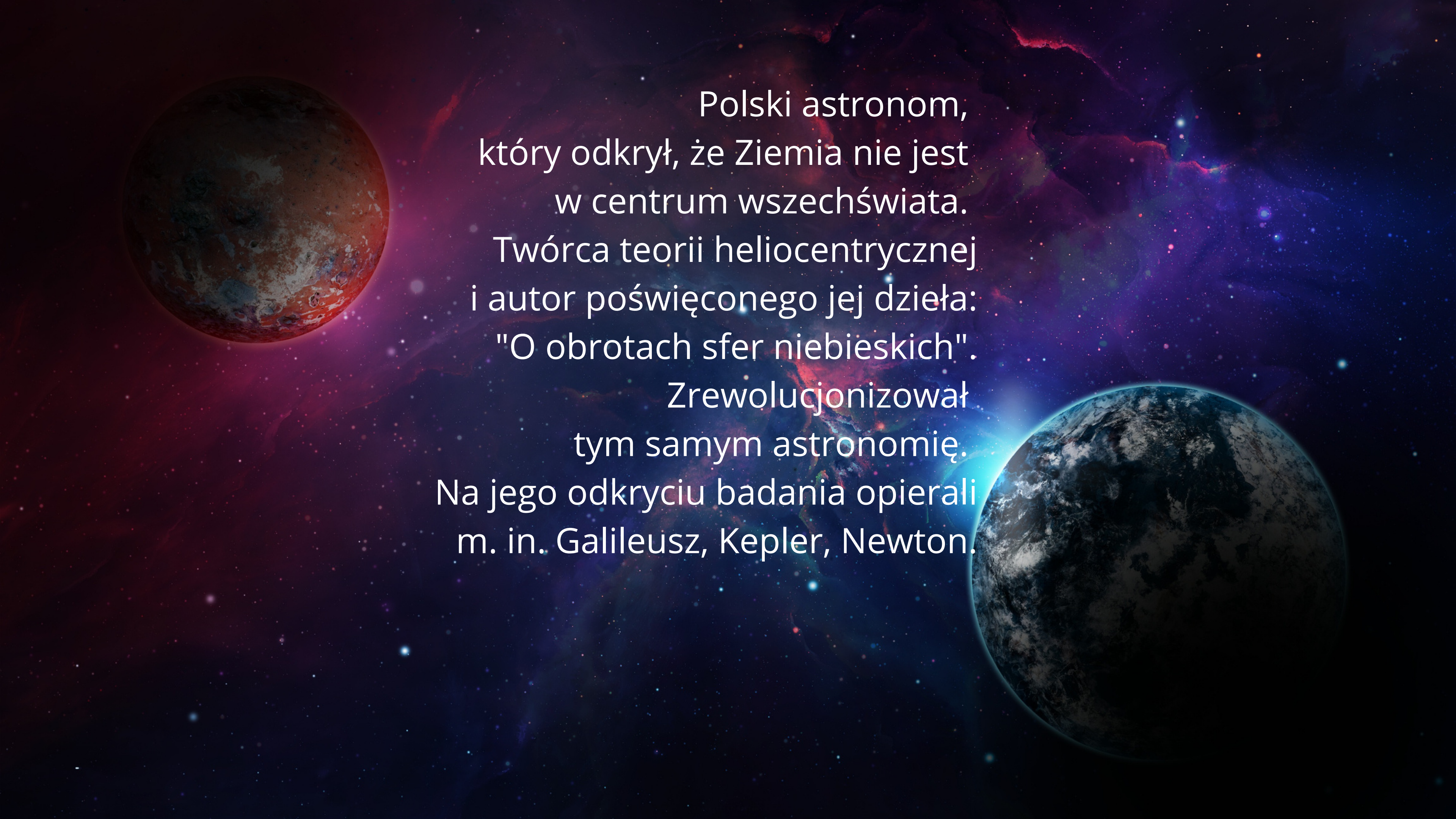



MIKOŁAJ KOPERNIK

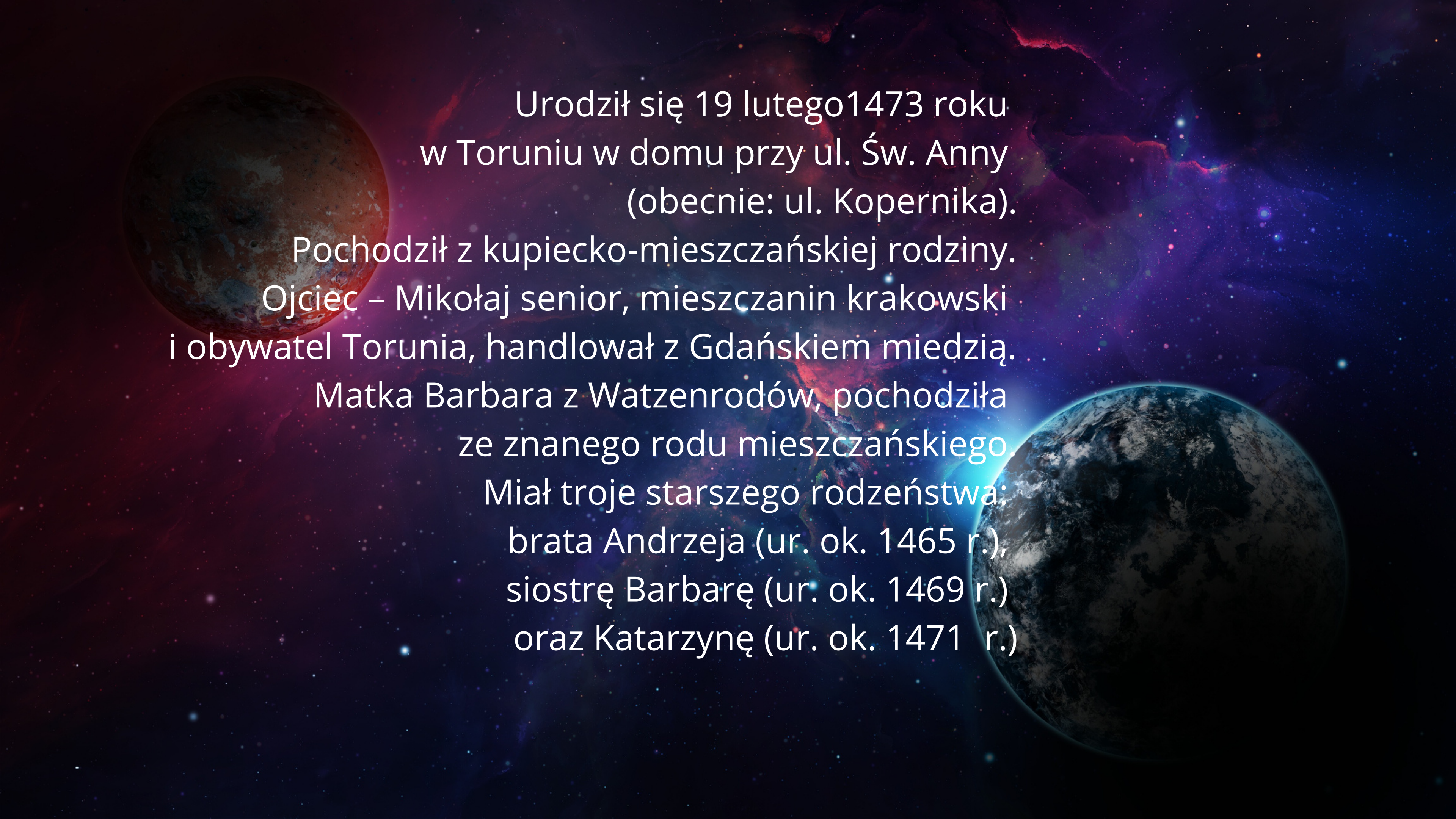
19 lutego 2021 roku
548. rocznica urodzin
(ur. 1473 - zm. 1543)

The background of the image is a deep space scene. On the left, a large, reddish-orange planet, likely Mars, is partially visible. On the right, a large, blue and white planet, Earth, is shown from a perspective that highlights its curvature and cloud cover. The space between them is filled with a dense field of stars and colorful nebulae in shades of purple, blue, and red.

Polski astronom,
który odkrył, że Ziemia nie jest
w centrum wszechświata.
Twórca teorii heliocentrycznej
i autor poświęconego jej dzieła:
"O obrotach sfer niebieskich".
Zrewolucjonizował
tym samym astronomię.
Na jego odkryciu badania opierali
m. in. Galileusz, Kepler, Newton.

A cosmic background featuring a large, reddish-orange planet (Mars) on the left and a large, blue and white planet (Earth) on the right. The background is filled with a dense field of stars and colorful nebulae in shades of red, blue, and purple.

Polski prawnik, urzędnik, dyplomata,
lekarz i niższy duchowny katolicki,
doktor prawa kanonicznego,
zajmował się astronomią i astrologią,
matematyką, ekonomią, strategią
wojskową, filologią i kartografią.

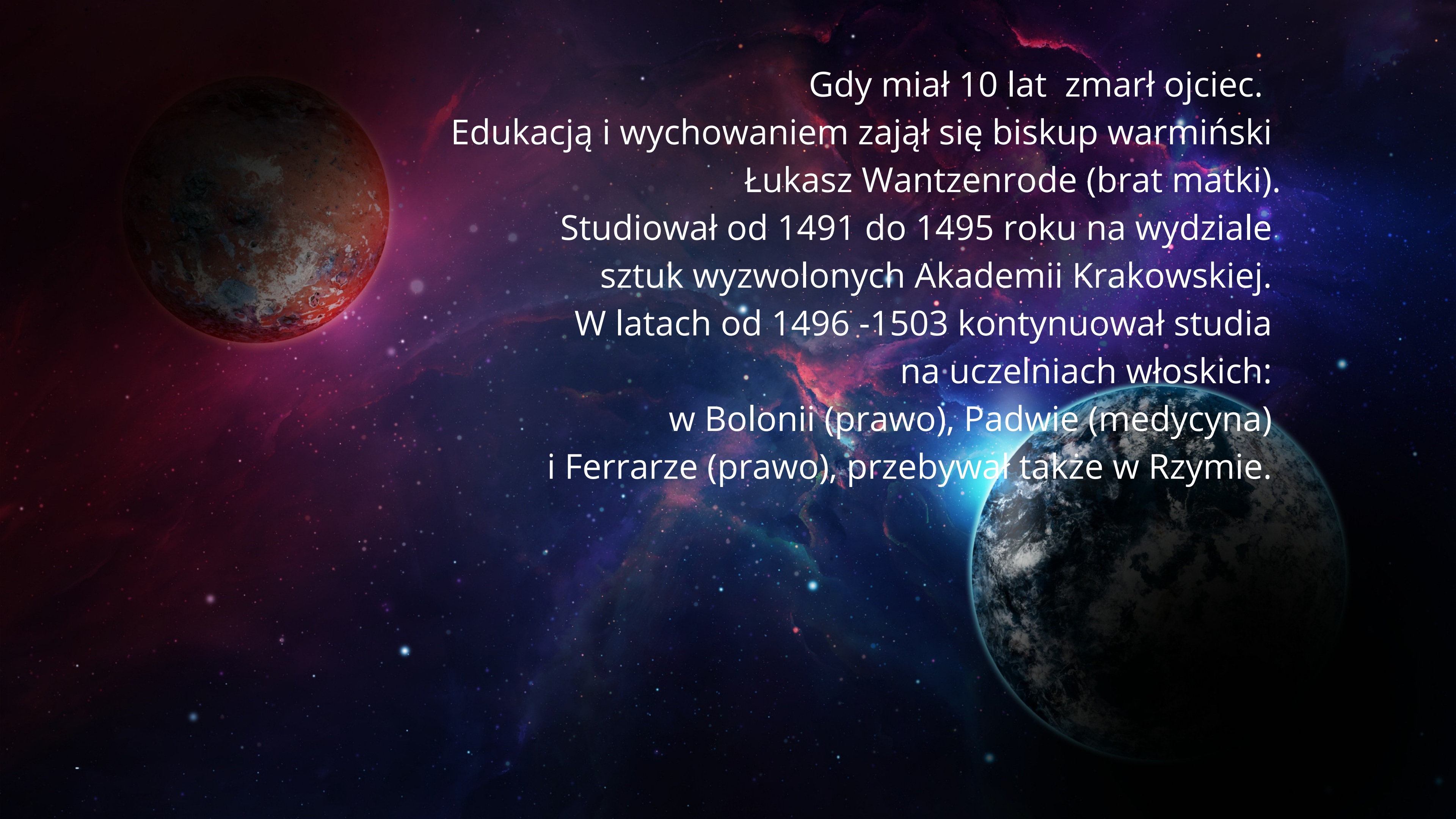


Urodził się 19 lutego 1473 roku
w Toruniu w domu przy ul. Św. Anny
(obecnie: ul. Kopernika).

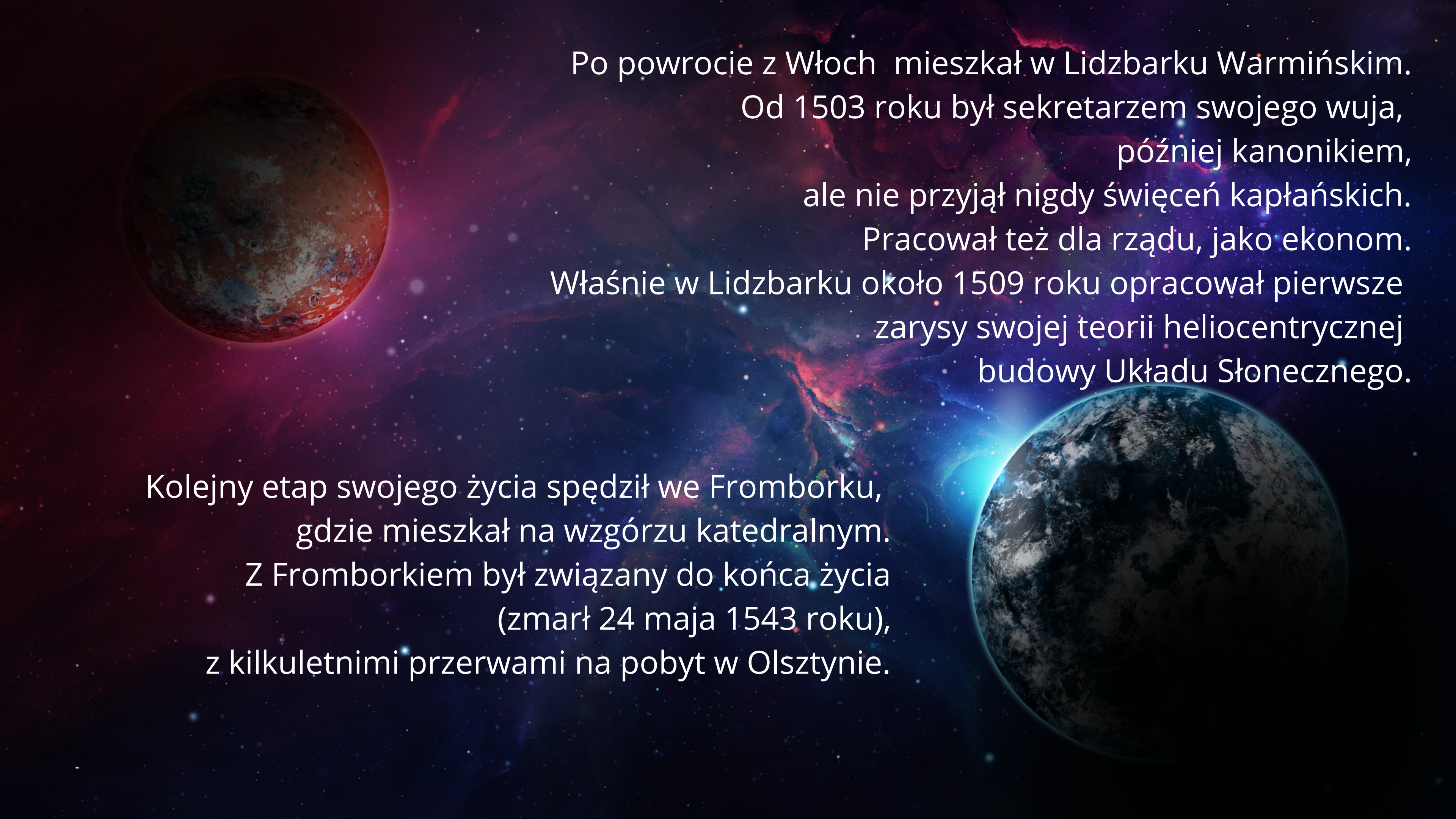
Pochodził z kupiecko-mieszczańskiej rodziny.
Ojciec – Mikołaj senior, mieszczanin krakowski
i obywatel Torunia, handlował z Gdańskiem miedzią.

Matka Barbara z Watzenrodów, pochodziła
ze znanego rodu mieszczańskiego.

Miał troje starszego rodzeństwa:
brata Andrzeja (ur. ok. 1465 r.),
siostrę Barbarę (ur. ok. 1469 r.)
oraz Katarzynę (ur. ok. 1471 r.)

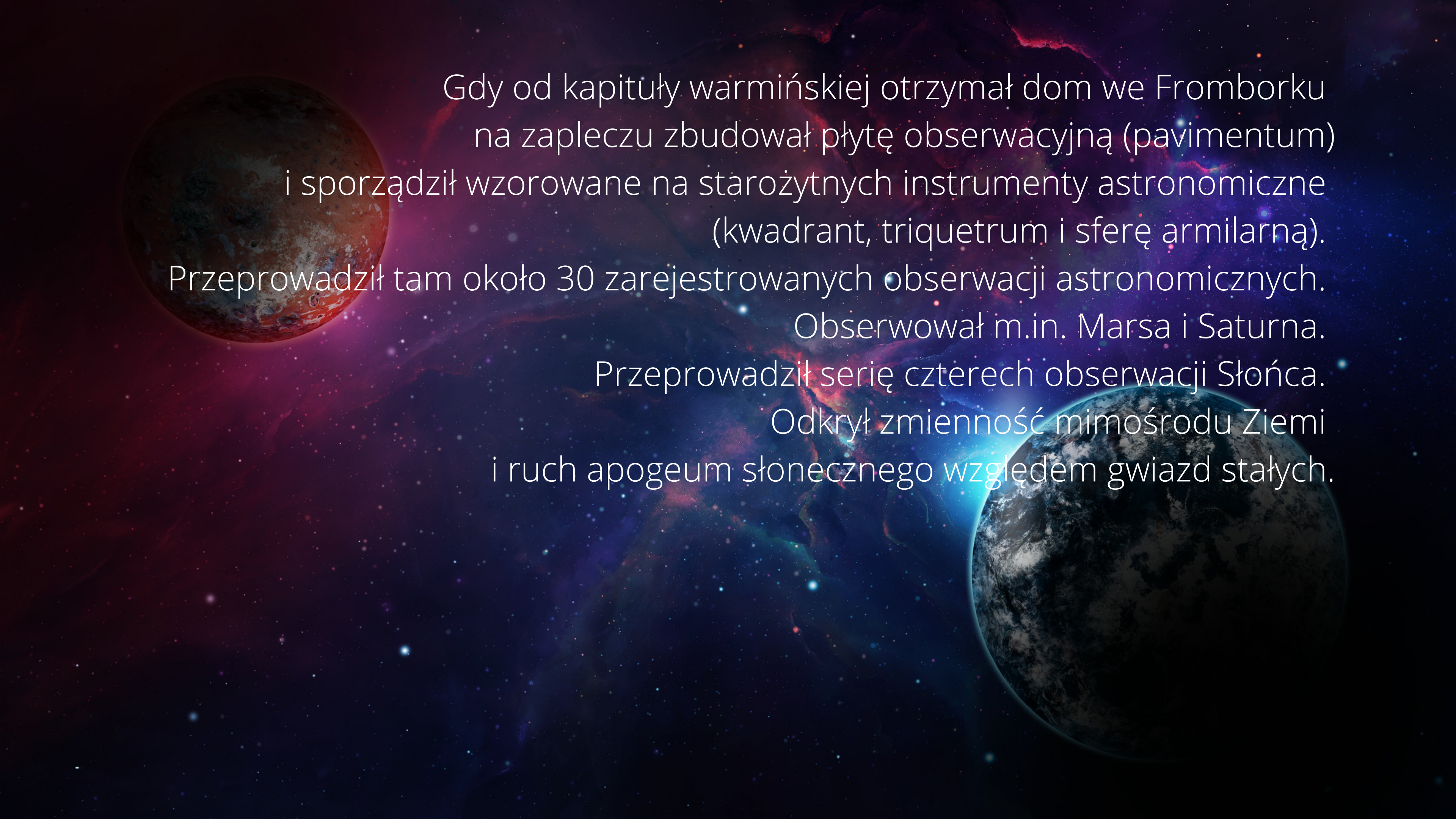


Gdy miał 10 lat zmarł ojciec.
Edukacją i wychowaniem zajął się biskup warmiński
Łukasz Wantzenrode (brat matki).
Studiował od 1491 do 1495 roku na wydziale
sztuk wyzwolonych Akademii Krakowskiej.
W latach od 1496 -1503 kontynuował studia
na uczelniach włoskich:
w Bolonii (prawo), Padwie (medycyna)
i Ferrarze (prawo), przebywał także w Rzymie.

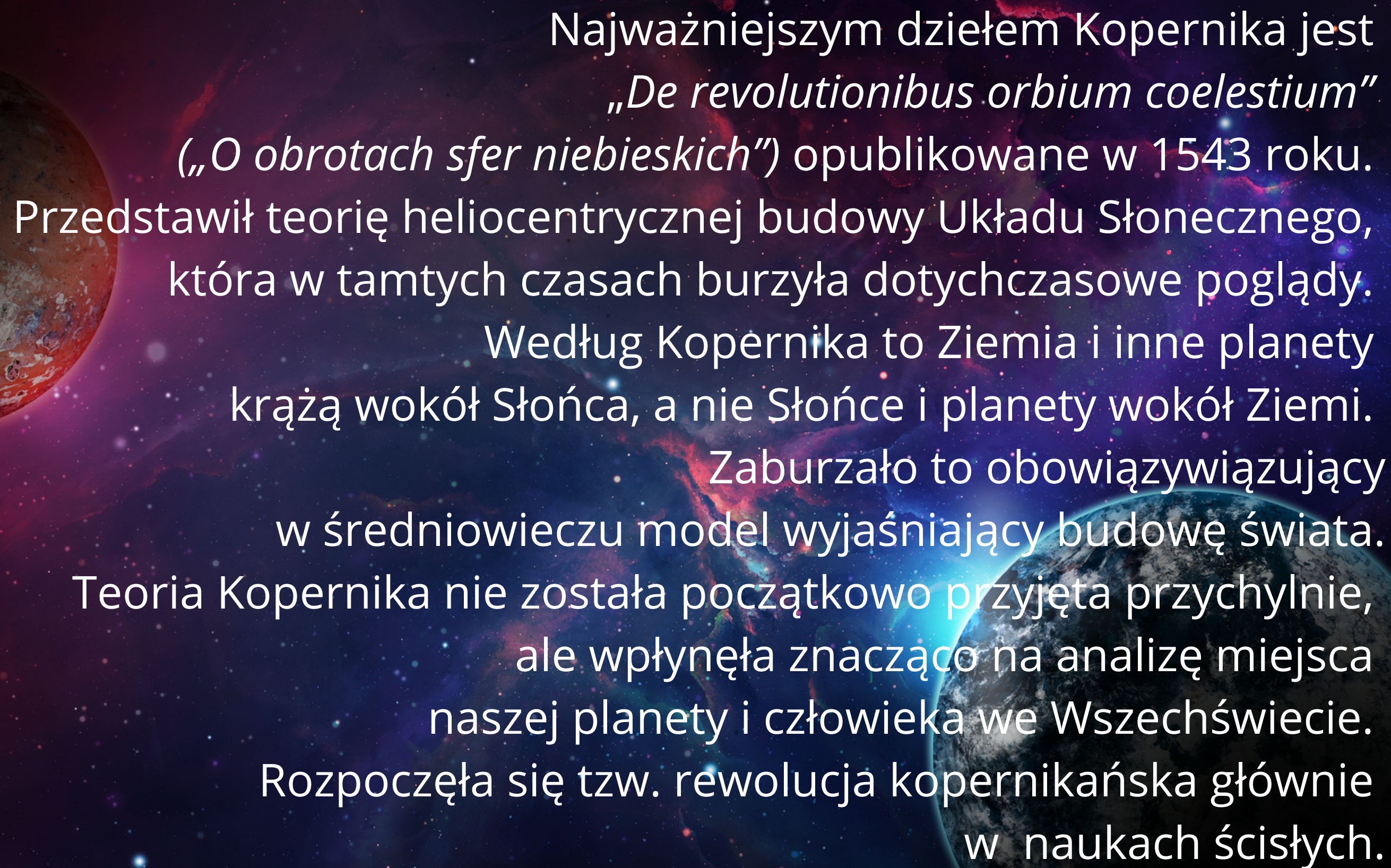


Po powrocie z Włoch mieszkał w Lidzbarku Warmińskim.
Od 1503 roku był sekretarzem swojego wuja,
później kanonikiem,
ale nie przyjął nigdy święceń kapłańskich.
Pracował też dla rządu, jako ekonom.
Właśnie w Lidzbarku około 1509 roku opracował pierwsze
zarysy swojej teorii heliocentrycznej
budowy Układu Słonecznego.


Kolejny etap swojego życia spędził we Fromborku,
gdzie mieszkał na wzgórzu katedralnym.
Z Fromborkiem był związany do końca życia
(zmarł 24 maja 1543 roku),
z kilkuletnimi przerwami na pobyt w Olsztynie.

The background of the slide is a deep space image. On the left, a large, reddish-orange planet, likely Mars, is partially visible. On the right, the blue and white horizon of Earth is seen. The background is filled with a dense field of stars and colorful nebulae in shades of red, blue, and purple.


Gdy od kapituły warmińskiej otrzymał dom we Fromborku
na zapleczu zbudował płytę obserwacyjną (pavimentum)
i sporządził wzorowane na starożytnych instrumenty astronomiczne
(kwadrant, triquetrum i sferę armilarną).
Przeprowadził tam około 30 zarejestrowanych obserwacji astronomicznych.
Obserwował m.in. Marsa i Saturna.
Przeprowadził serię czterech obserwacji Słońca.
Odkrył zmienność mimośrodów Ziemi
i ruch apogeum słonecznego względem gwiazd stałych.



Najważniejszym dziełem Kopernika jest
„De revolutionibus orbium coelestium”
(*„O obrotach sfer niebieskich”*) opublikowane w 1543 roku.
Przedstawił teorię heliocentrycznej budowy Układu Słonecznego,
która w tamtych czasach burzyła dotychczasowe poglądy.
Według Kopernika to Ziemia i inne planety
krążą wokół Słońca, a nie Słońce i planety wokół Ziemi.
Zaburzało to obowiązujący
w średniowieczu model wyjaśniający budowę świata.
Teoria Kopernika nie została początkowo przyjęta przychylnie,
ale wpłynęła znacząco na analizę miejsca
naszej planety i człowieka we Wszechświecie.
Rozpoczęła się tzw. rewolucja kopernikańska głównie
w naukach ścisłych.

A cosmic background featuring a deep blue and purple nebula. On the left, a large, reddish-orange planet (Mars) is visible. On the right, a large, dark blue planet (Earth) is shown, partially illuminated by a bright light source, creating a glowing horizon. The text is overlaid on the right side of the image.

Kopernik podczas swojego życia zgromadził
ogromny księgozbiór,
który uległ rozproszeniu i częściowemu zniszczeniu.
Większość książek znajdowała się
w bibliotece kapitulnej we Fromborku,
skąd została wywieziona do Szwecji
przez wojska Gustawa Adolfa i Karola XII.
Dzięki temu gro z tych książ przetrwało do naszych czasów.



Kopernik pełnił wiele funkcji publicznych.
Był sekretarzem i lekarzem biskupa warmińskiego,
administratorem dóbr kapituły warmińskiej
(m.in. umacniał zamek olsztyński), komisarzem Warmii i posełem.
Brał również udział w czynnościach dyplomatycznych
i administracyjnych, oraz zjazdach stanów Prus Królewskich,
sejmie krakowskim, reprezentował kapitułę podczas
negocjacji z Zakonem Krzyżackim w sprawie zwrotu Braniewa.

W 2005 zakończono prace archeologiczne
w katedrze we Fromborku,
kierowane przez prof. Jerzego Gąssowskiego.
Odnaleziono grób i czaszkę Mikołaja Kopernika
(istnieją jednak kontrowersje co do identyfikacji),
na podstawie, której dokonano rekonstrukcji
prawdopodobnego wyglądu twarzy słynnego astronoma.

Imieniem Kopernika nazwano m.in.:

- kratery na Księżycu i Marsie,
- planetoidę o numerze 1322,
- sztucznie otrzymany pierwiastek Copernicium (Cn),
- na wyspie Spitsbergen na Morzu Arktycznym istnieje Góra Kopernika,
- różne projekty naukowe, np.:
 - * OAO-3 Copernicus – amerykański satelita do obserwacji w nadfiolecie i zakresie rentgenowskim,
 - * Kopernik 500 – radziecki satelita do badania promieniowania Słońca powstały przy współpracy z polskimi naukowcami.

Wiele ważnych instytucji ma za patrona Mikołaja Kopernika, m.in.: w TORUNIU:

- Wojewódzka Biblioteka Publiczna - Książnica Kopernikańska, która posiada wiele cennych zbiorów dotyczących Kopernika (liczne druki astronomiczne ze wszystkimi edycjami "De revolutionibus orbium coelestium" M. Kopernika);
- W 1945 roku utworzono Uniwersytet Mikołaja Kopernika (UMK), który stworzył portal internetowy zawierający wiele informacji na jego temat, dostępny pod adresem <http://copernicus.torun.pl/>;
- Centrum Nauki Kopernik rozpoczęło działalność w 2013 - Inspirujące do doświadczania, rozumienia świata i odpowiedzialnego działania;
- W 1751 roku założono znaną na świecie Fabrykę Cukierniczą "Kopernik".



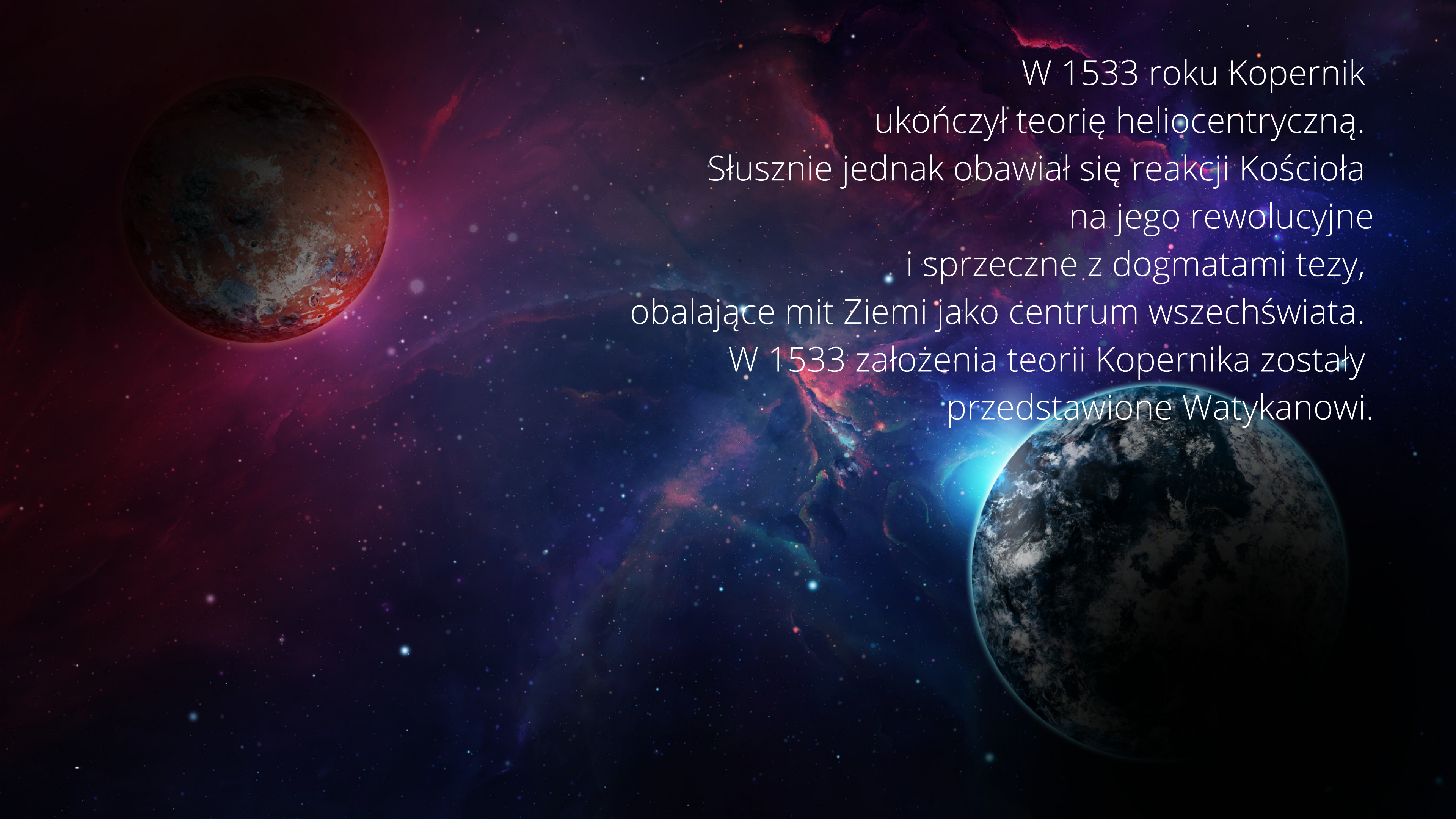
Warszawa:

- w 1978 powołano Centrum Astronomiczne im. M. Kopernika Polskiej Akademii Nauk (CAMK PAN);
- od 2005 działa popularyzatorski ośrodek Centrum Nauki Kopernik w Warszawie;
- w 1920 roku w Warszawie powstała loża wolnomularska „Kopernik”;

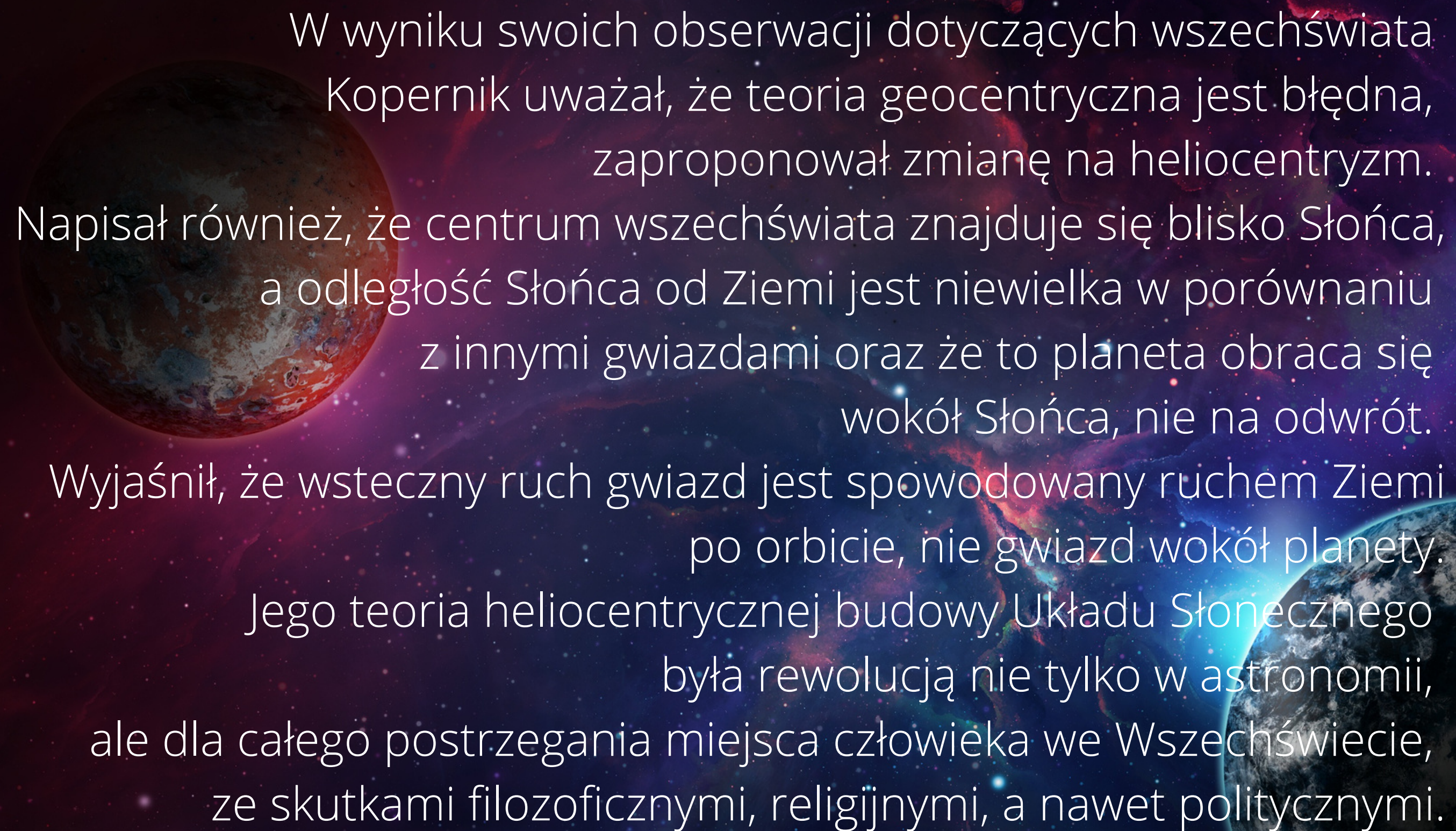
Kraków:

- w 1873 roku, z inicjatywy Rady Miejskiej Krakowa, powstała Nagroda Naukowa im. Mikołaja Kopernika, przyznawana przez Polską Akademię Umiejętności;
- w 2008 powstało Centrum Kopernika Badań Interdyscyplinarnych.

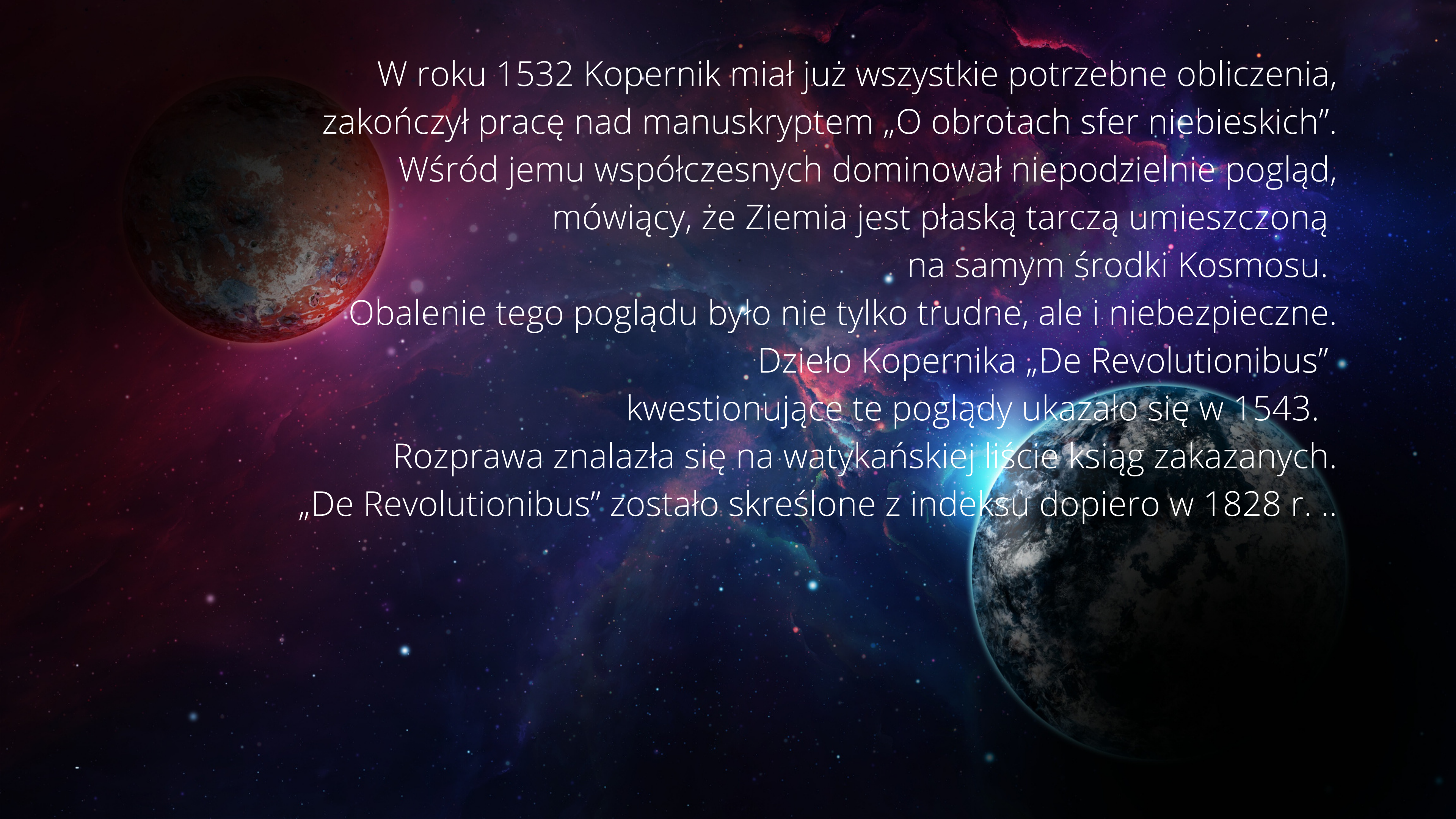
Imieniem Mikołaja Kopernika nazwano w Polsce co najmniej kilkadziesiąt szkół, parków, ulic i instytucji.

A cosmic background featuring a deep blue and purple nebula. On the left, a large, reddish-orange planet (Mars) is visible. On the right, a large, dark blue planet (Earth) is shown with a bright blue ring of light around its horizon. The text is overlaid on the right side of the image.

W 1533 roku Kopernik
ukończył teorię heliocentryczną.
Słusznie jednak obawiał się reakcji Kościoła
na jego rewolucyjne
i sprzeczne z dogmatami tezy,
obalające mit Ziemi jako centrum wszechświata.
W 1533 założenia teorii Kopernika zostały
przedstawione Watykanowi.

The background of the image is a deep space scene. On the left, a large, reddish-orange planet, likely Mars, is partially visible. On the right, a large, blue and white planet, likely Earth, is partially visible. The background is filled with a dense field of stars and colorful nebulae in shades of purple, blue, and red.

W wyniku swoich obserwacji dotyczących wszechświata
Kopernik uważał, że teoria geocentryczna jest błędna,
zapropomował zmianę na heliocentryzm.
Napisał również, że centrum wszechświata znajduje się blisko Słońca,
a odległość Słońca od Ziemi jest niewielka w porównaniu
z innymi gwiazdami oraz że to planeta obraca się
wokół Słońca, nie na odwrót.
Wyjaśnił, że wsteczny ruch gwiazd jest spowodowany ruchem Ziemi
po orbicie, nie gwiazd wokół planety.
Jego teoria heliocentrycznej budowy Układu Słonecznego
była rewolucją nie tylko w astronomii,
ale dla całego postrzegania miejsca człowieka we Wszechświecie,
ze skutkami filozoficznymi, religijnymi, a nawet politycznymi.



W roku 1532 Kopernik miał już wszystkie potrzebne obliczenia, zakończył pracę nad manuskrypcem „O obrotach sfer niebieskich”.

Wśród jemu współczesnych dominował niepodzielnie pogląd, mówiący, że Ziemia jest płaską tarczą umieszczoną na samym środku Kosmosu.

Obalenie tego poglądu było nie tylko trudne, ale i niebezpieczne.

Dzieło Kopernika „De Revolutionibus”

kwestionujące te poglądy ukazało się w 1543.

Rozprawa znalazła się na watykańskiej liście ksiąg zakazanych.

„De Revolutionibus” zostało skreślone z indeksu dopiero w 1828 r. ...

A cosmic background featuring a deep space scene. On the left, a large, reddish-orange planet (Mars) is partially visible. On the right, the Earth is shown from space, with its blue oceans and white clouds. The background is filled with a vibrant nebula in shades of red, purple, and blue, with numerous small stars scattered throughout.

W 1542 roku doznał wylewu krwi do mózgu,
utracił mowę i został częściowo sparaliżowany.

Zmarł 21 maja 1543.
Został pochowany pod ołtarzem katedry we Fromborku.
Po ekshumacji i potwierdzeniu tożsamości astronoma,
szczątki zostały pochowane w tym samym mieście.

CIEKAWOSTKI:

- Obecnie rękopis dzieła Kopernika przechowywany jest w Bibliotece Jagiellońskiej.
- Kopernik zajmował się badaniem przyczyn zarazy w Olsztynie. Odkrył, że powodem był zanieczyszczony chleb, który leżał na ziemi, a następnie był jedzony z brudem i zarazkami. Wymyślił więc, że należy smarować pieczywo masłem, a przywierający brud miał za zadanie zniechęcić ludzi do jedzenia takiego chleba. Pomysł poskutkował, zniknął zanieczyszczony chleb i zaraza ustąpiła, a smarowanie chleba rozpowszechniło się w całej Europie.

Wizerunek Mikołaja Kopernika na monetach i banknotach:



Nominał: 1 000 zł



Nominał: 1 000 zł

Źródło: <https://www.szkolneblogi.pl/blogi/sko-dlugie/slawni-ludzie-na-monetach-kopernik-mikolaj/>



100 złotych wbite w brązie, średnica 20 mm,
nakład 100 szt.



100 złotych wbite w srebrze, średnica 20 mm,
nakład 50 szt.



100 złotych wbite w srebrze, średnica 35 mm,
nakład 100 szt.



moneta srebrna PRL



5000 złotych - Toruń - Mikołaj Kopernik



20 złotych - "ECU" Mikołaj Kopernik

Źródło: <https://www.szkolneblogi.pl/blogi/sko-dlugie/slawni-ludzie-na-monetach-kopernik-mikola>

Źródło: <https://www.szkolneblogi.pl/blogi/sko-dlugie/slawni-ludzie-na-monetach-kopernik-mikola>

Nominał: 10 zł



Moneta złota PRL



Źródło: <https://www.szkolneblogi.pl/blogi/sko-dlugie/slawni-ludzie-na-monetach-kopernik-miko>



Mikołaj Kopernik

- najśłynniejszy i najwybitniejszy mieszkaniec Torunia.
Dzisiaj w budynku przy ul. Kopernika
znajduje się muzeum mu poświęcone.
Teoria heliocentryczna przyniosła mu sławę
i dała miejsce w gronie
najwybitniejszych naukowców w dziejach ludzkości.

KSIĄŻKI W ZASOBIE WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ - KSIĄŻNICY KOPERNIKAŃSKIEJ:

- L'hommage a Kopernik ā Varsovie = Homage to Kopernik = El homenaje à Copérnico, MAG Teka 9/78 ;
- Muzeum Mikołaja Kopernika / tekst Janina Mazurkiewicz ; oprac. graf. Zbigniew Papke, MAG TN 32701 ;
- Dom Kopernika Muzeum w Toruniu / oprac.: Janina Mazurkiewicz, MAG DŹS, 2921 ;
- Nicolaus Copernicus - De Revolutionibus : autograf / Biblioteka Jagiellońska, Neurosoft,;
- Das Haus des Kopernik : Abteilung Museum in Toruń / [oprac. Janina Mazurkiewicz], MAG 85298 ;
- Mikołaj Kopernik i jego zasługi naukowe / Stefan Świdorski, MAG TN 7763 ;
- Mikołaj Kopernik i jego układ świata / przez J. Kowalczyka, MAG 33295 ;
- Exposition Nicolas Copernic, MAG XIX, 4b ;
- Geometria Kopernika / Edward Stamm, MAG TN 12403 ;
- Copernicus, scholar and citizen = Kopernik, uczonec i obywatel / Marian Biskup and Jerzy Dobrzycki, MAG 121798 ;

KSIĄŻKI W ZASOBIE WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ - KSIĄŻNICY KOPERNIKAŃSKIEJ:

- Teorja Kopernika / J. Ciągliński, MAG 33129;
- Nicolai Copernici Thorunensis De Revolutionibus Orbium Caelestium : Libri VI;
- O obrotach sfer niebieskich : księga I / tł. Suketoshi Yajima ; red. Kiyoshi Yabu-uchi, MAG TN 29095;
- Istota nauki Kopernika / Eugeniusz Rybka ;MAG 129386;
- Des Revolutions des Orbes Célestes : textes at traductions pour servir a l'Histoire de la Pensee Moderne / Nicolas Copernic, MAG 99293;
- Revolutiones de la orbitas celestes / Nicolas Copernico ; trad. al castellano Manuel Tagüena Lacorte , Carlos Moreno Canadas, MAG 98496;
- Nicolai Copernici Thorinensis De Revolutionibus Orbium Caelestium : Libri VI / ex auctoris autographo recudi curavit Societas Copernicana Thorunensis, MAG 144084;



KSIĄŻKI W ZASOBIE WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ - KSIĄŻNICY KOPERNIKAŃSKIEJ:

- Des Revolutions des Orbes Celestes : textes at traductions / trad. avec introd. notes par A. Koyre, MAG 44932;
- On the Revolutions / [ed. by Jerzy Dobrzycki ; transl. and comment. by Edward Rosen] ; Polish Academy of Science, MAG 130420.02;
- La géométrie de Nicolas Copernic / Edward Stamm, MAG TN 12405;
- Nicolaus Copernicus : Gelehrter und Staatsbürger / Jerzy Dobrzycki, Marian Biskup ; Deutsch von Krystyna Ościłowska, MAG TN 21022;
- O obrotach / Mikołaj Kopernik ; [przekł. z łac. Mieczysław Brożek, Stefan Oświecimski ; koment. Aleksander Birkenmajer, Jerzy Dobrzycki ; red. tomu Jerzy Dobrzycki] ; MAG 130419.02;
- Mikołaj Kopernik uczony i obywatel / Marian Biskup, Jerzy Dobrzycki, MAG 121753;

The background of the slide is a deep space image featuring vibrant, colorful nebulae in shades of purple, blue, and red. Two large celestial bodies are visible: a reddish, cratered planet on the left and a blue and white Earth-like planet on the right. The text is overlaid on this cosmic scene.

KSIĄŻKI W ZASOBIE WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ - KSIĄŻNICY KOPERNIKAŃSKIEJ:

- Rękopis dzieła Mikołaja Kopernika "O obrotach" : facsimile / Mikołaj Kopernik ; [red t. Paweł Czartoryski ; wstęp Jerzy Zathey ; technika facsimile Jan Dorociński] ; Polska Akademia Nauk. Komitet i Zakład Historii Nauki i Techniki, MAG 130419.01;
- Nicolai Copernici Thorunensis Astronomia instaurata. Libris sex comprehensa, qui De Revolutionibus orbium caelestium inscribuntur : nunc demum post 75... annum... restituta.. / opera et studio Nicolai Mulerii, Dokument elektroniczny;
- Nicolai Copernici Torunensis De Revolutionibus Orbium Caelestium : Libri VI / ex auctoris autographo recudi curavit Societas Copernicana Thorunensis ; accedit Georgii Ioachimi Rhetici de libris revolutionum narrato prima, MAG 230001;
- Mikołaj Kopernik i jego dom rodzinny w Toruniu, MAG Teka 9/73.

BIBLIOGRAFIA

- Mikołaj Kopernik w Toruniu / Andrzej Urbański, MAG 262145;
- Toruń, dom urodzin Mikołaja Kopernika - obecnie Muzeum Kopernikowskie / fot. F. Zwierzychowski, MAG XXXVII, 36/3;
- Mikołaj Kopernik / [tekst Zofia Wardęska et.al], MAG 202821;
- Mikołaj Kopernik – Życiorysy.pl (zyciorysy.pl);
- 548. rocznica urodzin Mikołaja Kopernika – Muzeum Ziemi (pan.pl);
- Frombork uczci rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika - Dziennik Elbląski (dziennikelblaski.pl);
- Rok rocznicy urodzin Kopernika? | www.torun.pl;
- Mikołaj Kopernik - astronom. Życiorys, ciekawostki - Wiadomości (onet.pl);
- Mikołaj Kopernik – Wikipedia, wolna encyklopedia;
- 540. rocznica urodzin Mikołaja Kopernika | Nauka w Polsce (pap.pl);
- Karol Górski: Mikołaj Kopernik. Środowisko społeczne i samotność. Toruń: Wydawnictwo UMK, 2012;
- Stanisław Grzybowski: Mikołaj Kopernik. Warszawa: Książka i Wiedza, 1972;

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA KSIĄŻNICA KOPERNIKAŃSKA W TORUNIU



**Wybór materiałów i opracowanie
Maria Tykałowska**